

За таких умов громадяни матимуть змогу реалізувати право на захист своїх інтересів одразу після надходження заяви чи повідомлення про злочин. Зазначене унеможливить певні конфлікти між працівниками правоохоронних органів і громадянами, оскільки кожна заяву чи повідомлення обов'язково розглянуть.

Як зазначено у ч. 2 ст. 214 КПК України, досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення затверджуються Генеральною прокуратурою України за погодженням з МВС України, СБ України органом, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства.

Ліквідація інституту дослідчої перевірки також дає можливість уникнути повторного проведення деяких процесуальних дій, що необхідно проводити в її межах (опитування — допит). Також цілком зрозумілим є обурення громадян щодо цього, адже їм необхідно двічі з одного приводу приходити в правоохоронний орган. Аналогічна ситуація існує й стосовно проведення експертних досліджень: методика одна, а підсумкові документи лише змінюють назву — довідка спеціаліста (експерта) та висновок.

Щоб порушити кримінальну справу, наприклад, у сфері господарської діяльності, потрібно було провести дослідження, вилучити документи в організаціях, нотаріальних конторах, банківських установах. Попереднє законодавство не дозволяло це робити, якщо кримінальну справу не порушено. Тому слідчому необхідно було організувати проведення попереднього дослідження, а після порушення кримінальної справи — повноцінної експертизи. Це призводило до значних матеріальних збитків державі й не сприяло процесуальній економії. А терміни розгляду тим часом спливають, витрачаються державні кошти, які можна використати на поліпшення матеріальної бази органів правопорядку. До того ж ця обставина, передусім, виставляє в ролі винуватих правоохоронців, які, на думку потерпілих, не працюють належним чином. Саме це й спонукало авторів нового КПК України запропонувати відмову від дослідчої перевірки та стадії порушення кримінальної справи взагалі. Таким чином усунуто найістотнішу перепону в кримінальному провадженні. Це значно заощаджує час, людські й матеріальні ресурси, зникає необхідність повторного проведення процесуальної дії тощо.

За таких умов заявники матимуть змогу реалізувати право на захист одразу після відповідного звернення в правоохоронні органи. Адже нині в багатьох заявах ухвалюють рішення про відмову в порушенні кримінальної справи, що ускладнює, а то й унеможлиблює відновлення порушених прав громадян.

Як підсумок вищесказаного законодавець у ч. 3 ст. 214 КПК України чітко вказав, що здійснення досудового розслідування до внесення відомостей до реєстру або без такого внесення не допускається і тягне за собою відповідальність, встановлену законом. Огляд місця події у невідкладних випадках може бути проведений до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, що здійснюється негайно після завершення огляду. У разі виявлення ознак кримінального правопорушення на морському чи річному судні, що перебуває за межами України, досудове розслідування розпочинається негайно; відомості про нього вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань при першій можливості.

Відповідно до ч. 1 ст. 214 нового КПК України слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше як за 24 години після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування. Слідчий, який здійснюватиме досудове розслідування, визначається керівником органу досудового розслідування, значно швидше після вчинення кримінального правопорушення зможе проводити повний комп-

рушення або про залучення до провадження як потерпілого не подано, то слідчий, прокурор, суддя можуть визнати особу потерпілою лише на підставі її письмової згоди. Без неї, якщо виникне потреба, особу можуть залучити до кримінального провадження як свідка.

Попередні й нові форми подання заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення практично нічим не відрізняються. Вони бувають як усні, так і письмові. Позитивне те, що стандарт останніх не визначено, і люди можуть подати їх у довільному форматі, а посадовці правоохоронного органу зобов'язані ці звернення прийняти. Щоб запобігти поданню завідомо неправдивих заяв про злочин, заявників попереджатимуть про відповідальність за ст. 383 КК України.

Не менш важливим є крок щодо розгляду клопотань під час досудового слідства. Так, частинами 1 та 2 ст. 220 КПК України передбачено, що клопотання сторони захисту, потерпілого і його представника чи законного представника про виконання будь-яких процесуальних дій слідчий, прокурор зобов'язані розглянути в строк не більше трьох днів з моменту подання і задовольнити їх за наявності відповідних підстав.

Про результати розгляду клопотання повідомляється особа, яка заявила клопотання. Про повну або часткову відмову в задоволенні клопотання вноситься вмотивована постанова, копія якої вручається особі, яка заявила клопотання, а у разі неможливості вручення з об'єктивних причин — надсилається їй.

Відповідно до ч. 1 ст. 218 КПК України досудове розслідування здійснюється слідчим того органу досудового розслідування, під юрисдикцією якого знаходиться вчинення кримінального правопорушення, інші вимоги щодо місця проведення досудового розслідування викладені в частинах 2, 3, 4 та 5 цієї ж статті.

Слід також звернути особливу увагу на строки досудового розслідування. У частині 1 статті 219 КПК України зазначено, що досудове розслідування повинно бути закінчено:

1) протягом одного місяця з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку;

2) протягом двох місяців з дня повідомлення про підозру у вчиненні злочину.

Крім того, частина 2 цієї ж статті передбачає продовження строку досудового розслідування у порядку, передбаченому параграфом 4 глави 24 цього Кодексу. При цьому загальний строк досудового розслідування не може перевищувати:

1) двох місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку;

2) шести місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину невеликої або середньої тяжкості;

3) дванадцяти місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Строк із дня винесення постанови про зупинення кримінального провадження до дня її скасування слідчим суддею або винесення постанови про відновлення кримінального провадження не включається у строк, передбачений цією статтею.

Ухвалений у квітні 2012 р. Кримінальний процесуальний кодекс України закріпив новий порядок досудового розслідування, унормував заходи забезпечення кримінального провадження щодо сторін такого провадження, а також осіб, залучених до розслідування чи судового розгляду.

Література

1. *Кримінальний процесуальний кодекс України*. — К.: Правова єдність, 2012.
2. *Кримінально-процесуальний кодекс України (з предметними матеріалами)*. — Х.: Інтеллект Прогрес, 2007.
3. *Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар /За заг. ред. В. Я. Тація, В. В. Сташиса*. — К., 2003.

В. Н. Ревака, канд. юрид. наук, доцент

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова
кафедра уголовного права, уголовного процесса и криминалистики
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина

НАЧАЛО ДОСУДЕБНОГО РАССЛЕДОВАНИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЙ И УГОЛОВНЫХ ПРОСТУПКОВ СОГЛАСНО НОВОМУ УГОЛОВНОМУ ПРОЦЕССУАЛЬНОМУ КОДЕКСУ УКРАИНЫ

Авторы нового УПК Украины предложили отказаться от доследственной проверки и стадии возбуждения уголовного дела вообще. Таким образом устранена наибольшая преграда в уголовном производстве.

Важной новеллой нового Уголовного процессуального кодекса Украины является положение об отказе от института возбуждения уголовного дела. В таких условиях граждане имеют возможность реализовать право на защиту своих интересов сразу после поступления заявления или сообщения о преступлении. Сказанное позволит решить некоторые конфликтные ситуации между правоохранительными органами и гражданами, поскольку каждое заявление или сообщение подлежит обязательному рассмотрению

Ключевые слова: следователь, прокурор, следственный судья, справка специалиста (эксперта) и заключение, исследования специалиста — экспертное исследование, опрос — допрос